

RESSENYA A SÒNIA GROS, «AQUELLA DOLÇOR AMARGA». *LA TRADICIÓ AMATÒRIA CLÀSSICA EN EL CURIAL E GÜELFA*. VALÈNCIA, PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA, 2015, 346 PP. ISBN: 978-84-370-9648-3

REVIEW TO SÒNIA GROS, «AQUELLA DOLÇOR AMARGA». *LA TRADICIÓ AMATÒRIA CLÀSSICA EN EL CURIAL E GÜELFA*. VALÈNCIA, PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA, 2015, 346 PP, ISBN: 978-84-370-9648-388-6760-040-3

ADRIÀ MARTÍ I BADIA
amariba@alumni.uv.es
Universitat de València

El *Curial e Güelfa*, “veritable joiell de la literatura catalana”, per dir-ho en paraules de Martí de Riquer, és una novel·la cavalleresca de mitjan segle XV, escrita probablement en la cort napolitana d’Alfons el Magnànim (1442-1458). L’obra, copiada en un manuscrit de la Biblioteca Nacional de Espanya (Madrid), era desconeguda fins que en va donar notícia, el 1873, Manuel Milà i Fontanals, i la va editar per primera vegada, el 1901, Antoni Rubió i Lluch. En desconeixem l’autor, el títol original i el lloc i la data de composició amb certesa, cosa que explica, quant als estudis dedicats a ella, una certa postergació en relació amb el *Tirant*. Aquest desequilibri s’ha corregit en els darrers anys, ja que cada vegada s’és més conscient de la seua vàlua literària. Han estat ben notables la tasca d’edició, difusió i traducció de la novel·la a algunes de les principals llengües estrangeres, l’anàlisi del context cultural que traspuia i l’estudi del vessant lingüístic del text, que ha revifat el debat sobre

la procedència del seu autor anònim. En l'actualitat hi ha consens entre els estudiosos de l'obra pel que fa a la seua altíssima qualitat estètica i a la pregonera cultura literària que devia posseir l'Anònim.

En aquesta labor investigadora s'ha de destacar l'esforç col·lectiu que ha comportat l'edició filològica de la novel·la, realitzada el 2007 per Antoni Ferrando (Toulouse, Anacharsis), com a punt de partida per al projecte de traducció de la novel·la al francès, el castellà, l'anglès, el portuguès i l'italià, emprès per l'Institut Superior d'Investigació Cooperativa-IVITRA, sota la direcció de Vicent Martines, i la publicació, l'any 2012, de la impressionant recopilació d'uns *Estudis lingüístics i culturals sobre el Curial e Güelfa* (Amsterdam/Nova York, John Benjamins, en col·laboració amb l'ISIC-IVITRA), també a cura del professor Ferrando.

Aquests *Estudis*, que ocupen quasi 1.200 pàgines, són fruit del treball de vora quaranta especialistes en la llengua, la literatura i la cultura catalana i europea del segle XV, han estat valorats com l'aportació més important realitzada fins al moment en la investigació sobre la novel·la. També ha contribuït al coneixement del *Curial* l'edició modernitzada de Lola Badia i Jaume Torró, de 2011, que, malgrat l'alteració i l'orientalització de la llengua de l'original, compta amb un notable aparat crític quant a les fonts manejades. En aquest context d'efervescència investigadora sobre el *Curial* cal emmarcar la publicació del llibre de Sònia Gros que ara ressenyem.

La frase amb què l'autora ha volgut encapçalar el títol del llibre, «Aquella dolçor amarga», fa referència a unes paraules del narrador en el pròleg de la novel·la en què adverteix els lectors contra els perills de l'amor emprant una imatge típica de la poesia petrarquesca i que l'autora connecta amb la tradició eròtica grecollatina de la qual beu conscientment Petrarca. La citació suggereix un estudi que, més enllà de l'anàlisi del discurs amorós de la novel·la cavalleresca, reivindica explícitament, com feia el mateix autor anònim fa més de cinc-cents anys, la presència del món clàssic també avui dia en el món actual i la necessitat imperiosa de donar a conèixer-ne l'empremta, clau per a la comprensió de la nostra pròpia tradició literària. Aquesta és, efectivament la perspectiva des d'on s'observa i s'analiza l'element sentimental de la novel·la, una clau de volta essencial per a la interpretació d'un text, en què l'autor anònim postula el paradigma exemplar del món clàssic en la regeneració del seu heroi, i que segueix com a models literaris els grans clàssics de l'antiguitat i els autors italians que els filtren. El moment i l'entorn en què es fixa la composició de l'obra justifiquen especialment, com indica Gros, l'anàlisi del text des de l'òptica classicista, que permet apreciar una nova actitud en l'Anònim en enfrontar i imitar els textos clàssics, reflex dels nous corrents humanístics en voga en la Itàlia del Quatre-cents. Una òptica que s'avé molt bé amb el component sentimental bàsic de la novel·la, inspirat en Petrarca i Boccaccio, que ja s'adverteix en el pròleg, en plantejar l'Anònim la història de Curial com un exemple per a assolir un amor virtuos.

Aquesta perspectiva confirma que l'Anònim era un declarat admirador dels clàssics grecollatins i un bon coneixedor dels textos de Dante, Petrarca i Boccaccio, que li serveixen d'intermediaris de la tradició clàssica. Ben mirat, el doble objectiu del llibre, que l'autora explicita en la seua *Introducció*, és aprofundir en la presència i el significat de la tradició amatòria clàssica en el *Curial* i fer-hi present

la intermediació clau del *Decameron* de Boccaccio.

És també a la *Introducció* que Sònia Gros aclareix amb precisió el significat dels principals conceptes teòrics sobre els quals fonamenta la seua recerca, entre els quals el de *tradició clàssica*, que concep, seguint la línia dels principals especialistes en l'àmbit hispànic com Cristóbal, Gómez Moreno, García Jurado, González Rolán, Saquero y López Fonseca, com la transmissió i recepció en totes les modalitats lingüístiques i literàries del llegat clàssic.

D'acord amb els objectius de l'autora, el llibre s'estructura en dues parts. La primera part (pp. 31-174) porta per títol *Motius amatoris clàssics en el Curial e Güelfa* i aborda l'estudi dels discurs amorós de l'obra a partir de l'anàlisi exhaustiva dels motius amatoris característics de la literatura sentimental grecolatina. Es prenen bàsicament com a referència els textos d'Ovidi i els altres poetes elegíacs llatins –Catul, Tibul, Properci–, com a culminació i com a principals transmissors de la tradició amatòria clàssica, amb extensions puntuals a altres gèneres amb els quals s'observen semblances, com és el cas de la novel·la grecolatina. L'estudi de Sònia Gros permet constatar la presència i rellevància en la novel·la catalana de motius ben característics d'aquesta tradició com la *fides amorosa*, el *seruitium amoris*, la *puella docta*, etc., que denoten al seu parer un profund coneixement i una conscient reutilització d'aquests motius per part de l'autor anònim de la novel·la.

Una vegada constatada la presència del llenguatge amorós dels elegíacs llatins, en la segona part del llibre (pp. 175-324), *Les relacions textuals amb el «Decameron»*, s'examina exhaustivament el deute concret de la novel·la *Decameron*, a partir de les recerques, iniciades en la dècada dels noranta, de Júlia Butinyà i Manuela Stocchi.

Entre les aportacions de la recerca de Gros, podem subratllar la identificació de nombroses intertextualitats entre ambdues obres, no detectades fins al present, almenys de disset *novelle* boccaccianes; la confirmació de la rellevància del *Decameron* com a model literari de l'Anònim i com a intermediari dels clàssics; el suggeriment de la dependència de la novel·la d'algun dels manuscrits italians del *Decameron*, en detriment de la versió catalana de 1429; la valoració de la formació literària de l'autor del *Curial*, que es mostra, davant l'anàlisi dels textos estudiats, com un bon coneixedor dels clàssics llatins i dels trescentistes italians; o la confirmació de la hipòtesi d'un ambient humanístic i d'un entorn italià en la gestació de la novel·la, com ja apuntà Ferrando en la seua *Introducció* a l'edició filològica de 2007 –actualitzada com a pòrtic a la versió en italià, de 2014– i com confirmen amb nombroses aportacions molts dels treballs recollits en els *Estudis lingüístics i culturals sobre el Curial e Güelfa*, citats anteriorment.

El llibre dedica, doncs, atenció a qüestions particulars de l'obra i, així, busca aprofundir en la recerca del seu rerefons cultural. També, segons declara l'autora i es fa palès a les conclusions, analitza la contextualització de l'obra, des d'un àmbit més general, en el marc dels corrents culturals del segle XV. La monografia de Gros s'afegeix així al debat científic sobre l'entitat, cronologia i característiques de l'humanisme en la Corona d'Aragó, qüestió que recentment ha rebut un nou

impuls amb publicacions de notables medievalistes, com ara Antonio Cortijo, Júlia Butinyà o Ricardo da Costa, de dins i de fora de la catalanofonia.

No cal dir que l'estudi que ressenyem s'adreça no només als estudiosos de la literatura del segle XV i, en concret, de la narrativa sentimental i de la novel·la cavalleresca, sinó també als especialistes sobre la recepció de l'humanisme italià i la tradició clàssica en les lletres hispàniques.

Hem de felicitar la Universitat de València per l'edició d'aquest nou estudi sobre el *Curial e Güelfa*, que aprofundeix en el coneixement de la novel·la i ofereix nous suggeriments i vies de recerca per a futures investigacions, com es subratlla l'epíleg. I hem d'esperar que la nova publicació, que ha comptat amb el suport de l'ISIC-IVITRA de la Universitat d'Alacant, contribuïska a l'estudi i la difusió d'aquest extraordinari text de les lletres catalanes medievals.